

Sociologia de les identitats**2015/2016**

Codi: 101132

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500262 Sociologia	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Miquel Fernández González

Correu electrònic: Miquel.Fernandez@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

Es recomanable haver cursat l'assignatura d' Epistemologia i de Metodologia de les CCSS, i/o estar cursant la de Sociologia del Coneixement i/o la cultura. En aquest sentit, es donarà per suposat el coneixement de perspectives epistemològiques i metodològiques pròpies de pensament sociològic.

Objectius

Aquest curs és una aproximació sociològica a la qüestió de la identitat. Pretén un abordatge dividit en dos grans blocs. El primer d'ells és una reflexió a partir de la dimensió ontològica i gnoseològica del concepte. És a dir, d'un costat la identitat és un fenomen social i de l'altre una categoria sociològica. Les primeres preguntes que intentarem respondre des de la filosofia, la psicologia social, la sociologia i l'antropologia és *què és la identitat*. Seguidament ens plantejarem *com es formen* les identitats individuals i col·lectives. Per últim abordarem la problemàtica normativa de les identitats i la seva relació amb processos com el *reconeixement* o conceptes afins i complementaris com *comunitat*. Per últim ens plantejarem els tres eixos des dels quals es pot contemplar la dimensió ontològica de la identitat: qui som, qui podem ser i quins són els marcs que permeten o neguen revindicar una o un altra identitat, personal o col·lectiva.

En la segona part del curs ens ocuparem de quatre dimensions comuns de la identitat. La relativa a les qüestions "culturals" és a dir, la lligada a l'estrangeritat i la naturalitat. Una segona dimensió és la que té a veure amb la modernitat i el desenvolupament de les ciutats: com es forma la classe social, com afecten els canvis en els règims de producció i què significa la vida a les ciutats en el que concerneix a la identitat. Un tercer grup de reflexions tenen a veure amb la identitat nacional i el plantejament. Parlarem també de les identitats lligades al cos, al sexe i al gènere i acabarem amb les més recents identitats virtuals aparegudes amb la difusió de les noves tecnologies i internet.

Competències

- Analitzar problemes derivats de l'aplicació de polítiques públiques i de situacions de conflicte reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social i el desenvolupament sostenible.
- Aplicar els conceptes i els enfocaments de la teoria sociològica, especialment les explicacions de les desigualtats socials entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics, a la posada en pràctica de les polítiques públiques i a la resolució de les situacions de conflicte.
- Avaluar les aportacions dels enfocaments sociològics a l'estudi de la cultura, l'educació, la interacció entre societat i medi ambient, la política social i el treball.
- Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
- Comunicar de manera efectiva, mitjançant un nivell bàsic de llengua anglesa, les anàlisis bàsiques dels fenòmens socials.

- Demostrar que es comprenen els enfocaments de la teoria sociològica, així com els diversos vessants, interpretacions i el context històric.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
2. Comparar la lectura dels fenòmens culturals des de diferents ideologies presents en la realitat social d'Espanya i de Catalunya.
3. Comunicar de manera efectiva, mitjançant un nivell bàsic de llengua anglesa, les anàlisis bàsiques dels fenòmens socials.
4. Definir els conceptes sociològics que interpreten els fenòmens culturals.
5. Definir els fenòmens socials subjacents a les polítiques i els conflictes culturals.
6. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
7. Discriminar les explicacions de les desigualtats culturals entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics que aquests actors donen per descomptades.
8. Distingir els conceptes sociològics, així com els mètodes i les tècniques de recerca social comunament utilitzats per analitzar la cultura.
9. Distingir els conceptes sociològics sobre la cultura que adopten els actors implicats en aquestes polítiques i conflictes.
10. Explicar les interpretacions socials de la cultura d'acord amb aquests enfocaments.
11. Expressar els debats al voltant d'aquests enfocaments, pel que fa a la cultura.
12. Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
13. Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
14. Relacionar els debats entorn d'aquests enfocaments, referits a la cultura, amb el context històric en el qual han sorgit.
15. Relacionar els enfocaments teòrics amb els debats sobre l'ordre social i l'acció.
16. Relacionar les explicacions de les desigualtats culturals amb els debats teòrics i metodològics generals.
17. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Continguts

PRIMERA PART

*Mòdul 1.- Introducció al curs. La complexitat del concepte d'identitat. Teoria de la *ipseïtat*. Identitat i alteritat (Ricoeur)

*Mòdul 2 -La identitat des de la perspectiva psicosocial- Sociològica- Antropològica (Gergen, Mead, Goffman, Durkheim)

SEGONA PART

*Mòdul 3 Identitats "culturals", polítiques de reconeixement i exclusió social

*Mòdul 4. Modernitat i Identitats urbanes. Treball, ciutat, classe i barri.

*Mòdul 5. Identitats nacionals. Sobirania i Comunitats imaginades

*Mòdul 6 - Identitats personals. Cos, sexe i gènere

*Mòdul 7 Identitats virtuals. Entre la transcendència i a la banalitat

Metodologia

L'assignatura s'articula al voltant de quatre tipus d'activitats:

1. Exposició dels continguts del programa a classe per part del professorat -amb participació i discussió crítica dels estudiants.
2. Pràctiques consistents en seminaris de lectura de textos concrets, visionat de vídeos i exercicis d'aplicació pràctica de la teoria, entre altres activitats.
3. Tutories fora de l'aula.
4. Activitats autònomes per part dels estudiants: lectura de textos, redacció de treballs i exercicis, etc.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions teòriques i seminaris	38	1,52	2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16
Tipus: Supervisades			
Tutories	12	0,48	1, 6, 12, 13, 17
Tipus: Autònomes			
Estudi i elaboració de treballs	90	3,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17

Avaluació

L'avaluació consta de dos grans blocs:

1. L'assistència, la lectura i comentari dels textos optatius i la participació a classe és obligatòria i es valorarà amb un 60% de la nota.

NOTA: Per superar aquesta assignatura cal llegir aproximadament un text per setmana. A la bibliografia trobareu indicat per cada sessió un text recomanat i altres optatius. Tot i que es recomanen un o dos, podeu llegir el que preferiu dels que apareixen en cada secció

2. Els treballs de pràctiques: l'assignatura es basa en dos treballs de pràctiques, cadascun dels quals representa un 20% de la nota final.

Les pràctiques.

L'assignatura consta de dues pràctiques que són les següents:

1. La identitat La pràctica consistirà en la visualització del film Persona de Ingmar Bergman. S'haurà de fer una reflexió sobre com es representat el cos a "Persona" i en quin grau pot ser considerat "seu" de la identitat. El film es visualitzarà a principis de curs i l'assaig serà d'un màxim de 3000 paraules.

2. Els usos de la identitat La pràctica -en grup- sobre els usos de la identitat. El tema és lliure però es proposa com a temes d'estudi els següents (màxim: 3000 paraules)

- **Construcció de mesquites a Catalunya.** Arguments en contra que tenen a veure amb la identitat

- **El paper de la identitat en l'anomenada normativa cívica de 2006 a Barcelona.** Anàlisi de la necessitat normativitzadora en funció de les identitats nacionals o relatives a l'edat.
- **La Llei d'estrangeria** i els Centres d'Internament d'Estrangers(CIE's).
- **Modificació del Codi Penal** i/o la coneguda com a Llei Mordaça
- **Anàlisi del procés d'Independència de Catalunya de l'Estat Espanyol.** Implicacions identitàries.
- **O qualsevol altre tema** que creieu que podeu aplicar l'anàlisi des de la sociologia de les identitats

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
L'assistència, la lectura dels textos i la participació a classe és obligatòria	40	4	0,16	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Treball Final	32	4	0,16	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Treball pràctic 1. Persona i identitat	17	2	0,08	4, 6, 8, 10, 11, 15, 17

Bibliografia

PRIMERA PART

*Mòdul 1.- Introducció al curs. La complexitat del concepte d'identitat. Teoria de la *ipseïtat*. Identitat i alteritat (Ricoeur)

Lectures recomanades (entrega i comentari)

- SAEZ TAJAFUERCE, B. Formas de la identidad contemporánea. *Cuerpo e identidad. Estudios de género y sexualidad*. S.I.: Bellaterra, pp. 41-54, 2007

Altres lectures (a escollir)

- RICOEUR, P. Prólogo. La cuestión de la Ipseidad. *Sí mismo como otro*. Madrid: siglo xxi de españa editores., p. XII-XL., 1996 (**llegir nomès de la I a la XXII**)
- RICOEUR, P. Discurso, metafísica y hermeneutica del sí mismo. *Anthropos. Huellas del Conocimiento*, v. 181, n. Paul Ricoeur. Discurso filosófico y hermeneusis, p. 30- 37, 1998.
- STOLCKE, V. Presentación: Identidades Ambivalentes a Debate. *Quaderns*, V. 25, p. 5-8, 2009.
- FERRATER MORA, J. Identidad. *Diccionario de filosofía de bolsillo 2 (I-Z)*. [S.I.]: Alianza Editorial, 1999.

*Mòdul 2 -La identitat des de la perspectiva psicosocial- Sociològica- Antropològica (Gergen, Mead, Goffman, Durkheim)

Lectures recomandes

- MAUSS, M. 1938. Sobre una categoría del espíritu humano. La noción de persona y la noción del «yo». *Sociología y antropología*. 1979. Madrid: Tecnos, pp. 309-336.
- PUJADES, J. J. Identidad social y relaciones inter-étnicas. In: MADRID (Ed.). *Etnicidad: identidad cultural de los pueblos*. [S.I.]: EUDOMA, 1993b. p. 10-34.

Altres lectures a escollir

- BAUMAN, Z. From Pilgrim to Tourist: a Short History of Indentity. In: HALL, S.; GAY, P. DU (Eds.). *Questions of Cultural Identity*. London: SAGE Publications, 1996. p. 18-35.
- BERGER, P. L. e LUCKMANN, T. Teories sobre la identitat. La Construcció social de la realitat: un tractat de sociologia del coneixement. Barcelona: Herder, 1996. p. 238-251.
- CLIFFORD, J. 1999. La Identidad étnica blanca. *Itinerarios Transculturales*. Barcelona: Gedisa Editorial, pp. 121-135.
- DURKHEIM, Emile (1993) *Las formas elementales de la vida religiosa. Capítulo Séptimo. Origen de estas creencias. III Génesis de la noción del principio o maná totémico* (pp.340-390), Alianza Editorial, España.
- GERGEN, K. Prefacio. *Realidades y relaciones. Aproximaciones a la construcción social*. Barcelona: Paidós Iberica, 1996. p. 1-5.
- GERGEN, K. Prefacio. *El Yo Saturado. Dilemas de identidad en el mundo contemporáneo*. Barcelona: Paidós Iberica, 2006a. p. 11-18.
 - El Asedio al yo. p. 19- 40.
 - Del yo a la relacion personal.p. 197- 236.
 - Fachada. p. 33-42.
- GIDDENS, A. *Modernidad e identidad del yo. El yo y la sociedad contemporánea*. Trayectoria del Yo. Barcelona: Península, 1995. p. 93-140.
- GOFFMAN, E. Realización dramática. *La Presentación de la persona en la vida cotidiana*. Madrid: Amorrortu editores, 1985a. p. 42-46.
- GOFFMAN, E. Conclusiones. *La Presentación de la persona en la vida cotidiana*. Madrid:Amorrortu editores, 1985 254- 271.
- GOFFMAN, E. Identidad personal, Biografía, Los otros como biógrafos. *Estigma: la identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu editores, 2006.
- IÑIGUEZ-RUEDA, L. 2001. Indentidad: de lo personal a lo social. Un recorrdio conceptual. *La constitución social de la subjetividad*, pp. 209-225.
- MEAD, G.(1991) "La génesis del Self y el control social",*Reis* 55. pp 165- 188.
- MEAD,George H. (1982) *Espíritu, persona y sociedad*. Editorial Paidós, primera reimpresión, España
 - Desde el punto de vista del conductismo social. Introducción: Parte 1: El punto de vista del conductismo social (pp.23-166)
 - Parte 3: La persona (pp.167-248),
- PUJADES, J. J. Algunas aproximaciones teóricas al tema de la identidad. *Etnicidad: identidad cultural de los pueblos*. Madrid: EUDEMA, 1993a. p. 47-65.
- SIMMEL, G. 1998. Puente y puerta. *El Individuo y la libertad: ensayos de crítica de la cultura*. Barcelona: Península, pp. 30-35. ISBN 8483070936.

SEGONA Part

*Mòdul 3 Identitats "culturals", polítiques de reconeixement i exclusió social

Lectures recomandes

- STOLCKE, V. Talking culture: new boundaries, new rhetorics of exclusion in Europe. *Current anthropology*, v. 36, n. 1, p. 1-24, 1995. Existeix **versió en castellà**
- BAUMAN, Z. Exclusión social y multiculturalismo. *Claves de Razón Práctica*, v. 137, p. 4-13, 2003.

Altres lectures a escollir

- BARTH, F. Introducción. *Los grupos étnicos y sus fronteras. La organización social de las diferencias culturales*. Mexico D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1976. p. 7- 49.
- BAUMAN, Z. El asesinato categorial. Cómo recordar el legado del sigloXX. *Claves de razón práctica*, p. 22-31, 2010.

- BAUMAN, Z. De la igualdad al multiculturalismo. *Comunidad. En busca de seguridad en un mundo hostil*. Madrid: Siglo veintiuno de España editores, s.a., 2003a. p. 107- 129.
 - Derecho al reconocimiento, derecho a la redistribución. p. 90-105.
- BAUMAN, Z. Los extranjeros. Pensando sociológicamente. Buenos Aires: Ediciones Nueva Visión, 1994. p. 45-56.
- FOUCAULT, M. 1976. Del poder de soberanía al poder sobre la vida. Dejar morir y hacer vivir. *Genealogía del racismo. De la guerras del racismo al racismo de Estado*. 1992. Madrid: Ediciones la Piqueta, pp. 193-214.
- KRISTEVA, J. *Extranjeros para nosotros mismos*. Esplugues de Llobregat: Plaza & Janés, 1991. p. 238
- LEVI-STRAUSS, C. e BENOIST, J.-M. Prólogo & Facetas de la identidad. In: LEVI-STRAUSS, C. (Ed.). *La Identidad. Seminario interdisciplinario dirigido por Claude Levi Strauss*. Barcelona: Ediciones Petrel, 1977. p. 9-21.
 - Conclusiones. p. 353- 369.

Mòdul 4. Modernitat i Identitats urbanes (Trellat, ciutat, classe)

Lectures recomanades

- SENNETT, R. Introducció & La identidad purificada. *Vida urbana e identidad personal : los usos del orden*. Barcelona: Península, 2001. p. 17-93.

Altres lectures a escollir

- MAFFESOLI, M. La socialidad contra lo social. *El tiempo de las tribus. El declive del individualismo en las sociedades de masas*. Barcelona: Icaria Editorial, 1990. p. 107-131.
 - El pronombre peligroso. 143-155.
- SENNETT, R. Roles. El declive del hombre público. Barcelona: Anagrama, 1978b. p. 41- 60.
 - El impacto del capitalismo industrial sobre la vida publica. p. 163- 187.
 - La personalidad en público p. 189- 242.
 - Conclusión: Las tiranías de la intimidad. p. 417-420.
- SKEGGS, B. The Making of Class and Gender through Visualizing Moral Subject Formation. *Sociology*, v. 39, n. 5, p. 965-982,
- SKEGGS, B. Imagining personhood differently: person value and autonomist working-class value practices. *The Sociological Review*, v. 59, n. 3, p. 496-513,
- WILLIS, P. Notas para una teoría de las formas culturales y de la reproducción social. *Aprendiendo a trabajar. Cómo los chicos de la clase obrera consiguen trabajos de clase obrera*. Madrid: Akal, 1988. p. 197- 212.
- SENNETT, R. A la deriva. La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo. Barcelona: Anagrama, 2000a. p. 13-31.

*Mòdul 5. Identitats nacionals. Comunitats imaginades i sobirania

Lectures recomanades

- ANDERSON, B. Introducció. Comunitats imaginades. Reflexiones sobre el origen y la difusión del nacionalismo. Mexico D.F.: Fondo de Cultura Económica México, 1993a. p. 17-25. + **ESCOLLIR una d'aquestes dues:**

Las raíces culturales. p. 26-62.

El origen de la conciencia nacional. 63-76.

Altres a escollir

- BERLIN, I.; GARDELS, N. e MICHNIK, A. *Nacionalisme*. València: Tandem, 1997. v. 1p. 113
- BLAS, Andrés de. *Nacionalismos y naciones en Europa*. Madrid: Alianza, 1995.
- DELANNOI, Gil, TAGUIEFF, PierreAndré. *Teorías del nacionalismo*. Barcelona: Paidós, 1993.
- GELLNER, Ernest. *Naciones y nacionalismo*. Madrid: Alianza editorial, 1994.
- GUIBERNAU, Montserrat. *Los nacionalismos*. Barcelona: Ariel, 1996.
- KOHN, Hans. *Historia del nacionalismo*. Madrid: Fondo de Cultura Económica, 1984.
- LLOBERA, Josep R. *El dios de la modernidad. El desarrollo del nacionalismo en Europa occidental*. Barcelona: Anagrama 1996.
- MIRA, Joan Francesc. *Crítica de la nació pura*. València: Tres i quatre, 1985.
- NORA, Pierre. *Le lieux de mémoire*. Vols. 1, 2 i 3. París: Gallimard, quarto, 1997.
- SMITH, Anthony D. *Las teorías del nacionalismo*. Barcelona: Península, 1976.
- TILLY, Charles. *Las revoluciones europeas, 1492-1992*. Barcelona: Crítica, 1995.

*Modulo 6 - Identitats personals (cos,sexe, gènere)

Lectures recomandes

- BUTLER, Judith *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona: Paidós. 2010
- SPIVAK, G. C. El desplazamiento y el discurso de la mujer. *Debate feminista*, v. Año 5. Vol. n. Marzo. Crítica y Censura, p. 150-182, 1994.

Altres lectures a escollir

- AHMED, Sara "Introduction" a *Queer Phenomenology. Orientations, Objects, Others*. London, Duke University Press. 2006
- BENEDICT, Ruth La antropología y el anormal. *Journal of General Psychology*, 10(2), pp. 59-82. 1934
- CSORDAS, Thomas J. "Introduction: the body as representation and being-in-the-world" a T.J CSORDAS (ed) *Embodiment and experience. The existential ground of culture and self*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994 pp.1-24
- FERNÁNDEZ, J. Política y regulación sexual. Loscuerpos disidentes en la ciencia, el derecho y el feminismo. *Quaderns*, v. 25, p. 89-107, 2009.
- GIDDENS, A. 1995. *La transformación de la intimidad: sexualidad, amor y erotismo en las sociedades modernas*. S.I.: s.n. ISBN 8437613248.
- JABARDO, Mercedes (ed) *Feminismos negros. Una antología*. Madrid: Traficantes de sueños. 2012
- LEÓN, Emma *El monstruo en el otro. Sensibilidad y coexistencia humana*. Madrid, Sequitur. 211
- MARTÍNEZ MAURI, M. e VENTURA I OLLER, M. Ambivalencias Esenciales, Cuerpos Polivalentes y Humanidades Plurales en la América Indígena. *Quaderns*, v. 25, p. 125-140, 2009.
- MATEO DIESTE, J. L. e OJEDA MATA, M. Repensando las dicotomías sexuales desde las relaciones de poder: un enfoque comparativo. *Quaderns*, v. 25, p. 73-87, 2009.
- MEAD, Margaret *Sexo y temperamento en tres sociedades primitivas*. Barcelona, Paidós. 1973
- RUBIN, Gayle (1986 [1975]) El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva antropología*, vol. VIII, nº030. México DF, UNAM, pp. 95-145.
- RUBIN, Gayle (1989 [1984]) "Reflexionando sobre el sexo: notas para una teoría radical de la sexualidad" a C.S. VANCE (comp.) *Placer y peligro. Explorando la sexualidad femenina*. Madrid, Revolución, pp.113-190.
- TRAFI PRATS, L. Pedagogías de lo expuesto y lo visual: Figuraciones implicadas para 4 imágenes de sexo callejero. . [S.I: s.n.], 2009.
- TRAFI PRATS, L. e RIFÀ VALLS, M. Mr. Blanc contra els ravals de la col·lecció: gènere i diferència al MACBA. 2011
- TALPADE, Chandra (2008, 1984) "Bajo los ojos de occidente. Academia Feminista y discurso colonial", Suarez, L.; Hernandez, A (editoras) *Descolonizando el Feminismo: Teorías y Practicas desde los Margenes*, Madrid: Cátedra.
- WITTIG, Monique (2006 [1981]) *El pensamiento heterosexual y otros ensayos*. Barcelona, Egalés.

*Modulo 7 Identitats virtuals. Entre la transcendència i a la banalitat

Lectures recomanades

- PAPACHARISSI, Z. The Presentation of Self in Virtual Life: Characteristics of Personal Home Pages. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, v. 79, n. 3, p. 643-660, 2002.

Altres lectures a escollir

- TURKLE, S. *La vida en la pantalla. La construcción de la identidad en la era de internet*. Barcelona: Paidós, 1997.
- MENESES, Julio (2006). Diez años de vida (cotidiana) en la pantalla: una relectura crítica de la propuesta de Sherry Turkle. *UOC Papers* [artículo en línea]. N.º 2. UOC.